

Gjerløw Aasland, D. (2022). Det du mangler av privilegier, vinner du i innsikt: Et essay om farene ved å fylle opp professorfamilien med mer av det samme. I I.W. Ovesen & H. Aarseth (Red.), *Kjønn og akademia. På vei mot BALANSE?* (s. 62–74). Fagbokforlaget.
DOI: <https://doi.org/10.55669/oa160803>

3

Det du mangler av privilegier, vinner du i innsikt

Et essay om farene ved å fylle opp professorfamilien med mer av det samme

Dag Gjerløw Aasland¹

Innledning

«Alle lykkelige familier ligner hverandre, hver ulykkelige familie er ulykkelig på sin egen måte.» Slik åpner romanen *Anna Karenina* av Lev Tolstoj (1974, s. 9). En lykkelig familie i Tolstojs verden er en privilegert familie. Så vi kan gjerne omformulere hans utsagn med å si at alle privilegerte mennesker ligner hverandre, mens de som er underprivilegerte, er det på hver sin måte.

1 Takk til Karen-Lise Scheie Knudsen for utfordringen, til Hildegunn Mellesmo Aslaksen for verdifulle kommentarer til tidligere utkast og til denne bokens redaktører og medforfattere for kommentarer og tips til senere utkast.

Det er egentlig ikke så rart, siden det gjerne er de privilegerte som forvalter samfunnets gjeldende selvforståelse. De tenker og snakker på mye av den samme måten fordi de ofte har en felles forståelse av verden, til dels også på vegne av – og på bekostning av – de underprivilegerte. Det betyr at de privilegerte i stor grad også har den samme måten å tilnærme seg verden på, ikke bare i sin forståelse og beskrivelse av den, men også i sin form for rasjonalitet i hvordan de møter problemer og utfordringer som må løses.

De som ikke hører med blant de privilegerte, derimot, har ingen felles forståelsesmodell. I stedet deler de en felles livserfaring fra nettopp det ikke å være blant de privilegerte. De har heller ingen felles form for rasjonalitet, men har i stedet lært å tilpasse sin rasjonelle tenking og handling til den gitte situasjonen.

I vår kulturs historie, som i nesten alle andre kulturer, har menn utvilsomt vært – og er – privilegerte. Kvinner har gjennom historien stått utenfor de kretser hvor språket og den gjeldende forståelsen av verden er blitt til. Det har også vært tilfellet i vitenskapene.

Kjønnsbalansen i ledende forskerstillinger

I diskusjonen om den vedvarende kjønnsbalansen i toppstillinger i forskningen er det blitt rettet mye oppmerksomhet mot ubevisst diskriminering (*implicit bias*) og hvordan etablerte systemer og prosedyrer for professoropptrykk er bedre tilpasset menn enn kvinner. Her ligger nok en del av forklaringene på den manglende kjønnsbalansen. (Se for øvrig diskusjonen om dette spørsmålet i andre kapitler i denne boken.) I dette kapitlet vil jeg imidlertid rette oppmerksomheten mot det jeg ser som en mer dypereliggende årsak: At kjønnsbalansen i ledende forskerstillinger henger sammen med hvordan forskningen faktisk utføres og videre dens innhold, metoder og organisering.

Det har i lengre tid foregått en kunnskapsutvikling om hvordan kvinners erfaringer, blant annet fra sin posisjon som underprivilegerte, i seg selv kan være en kilde til ny innsikt. Et eksempel på dette er det som kalles *feministisk standpunktteori*. Den går ut på å se på verden fra kvinners erfaringer og praktiske liv, og derfra å aktualisere de eksisterende teoriene og forståelsesformene, snarere enn å erstatte dem. En av grunnleggerne, Sandra

Harding, framhever hvordan enhver underprivilegert gruppe kan lære seg å identifisere de undertrykkende kreftene som nettopp denne gruppen erfarer, til å bli en kilde til kritisk innsikt i hvordan de privilegertes forståelse av verden er konstruert. På den måten kan det som i utgangspunktet oppleves som sosiale og politiske svakheter, snus til epistemologiske, vitenskapelige og politiske styrker (Harding, 2004, s. 7–8).

Et annet eksempel på hvordan det å tilhøre en underprivilegert gruppe kan danne grunnlag for ny innsikt, er det som kalles *institusjonell etnografi*.² Det er en sosiologisk tilnærming som begynner med vanlige menneskers egne hverdagserfaringer med blant annet samfunnets institusjoner, og derfra hjelper dem med å sette disse erfaringene inn i en begrepssammenheng som kan utvide og opplyse denne erfaringskunnskapen, snarere enn å erstatte den med en mer fremmed ekspertkunnskap (Smith, 2005).

Begge disse retningene indikerer det som foreslås i tittelen og i innledningen til dette kapitlet: At de som er underprivilegerte, har tilgang på en innsikt om den virkelige verden som de privilegerte ikke har i samme grad. I det følgende vil jeg forsøke å utdype dette ved å trekke et skille mellom to ulike tilnærminger i våre forsøk på å forstå verden. For å følge opp og presisere det som ble antydnet i innledningen om forskjellen i former for rasjonalitet mellom privilegerte og underprivilegerte, vil jeg foreslå å kalle disse henholdsvis en *monorasjonell* og en *multirasjonell* tilnærming.

Men først, og for å ha noe mer historisk å bygge dette skillet på, vil jeg avlegge en visitt hos den tyske filosofen Edith Stein og hennes lærer, Edmund Husserl.

Edith Stein om emosjonell innlevelse³

Edith Stein (1891–1942) ble født inn i en jødisk familie som den yngste av syv barn. Hennes far var forretningsmann, men da Edith var bare tre år gammel, døde han plutselig av slag. Moren måtte ta over forretningen for å brødfø familien, samtidig som hun fylte morsrollen. Hun ga sine barn en svært kjærlig, men streng, jødisk oppdragelse. Edith fikk toppkarakterer gjennom

2 Takk til May-Linda Magnussen for å ha satt meg på sporet til Dorothy E. Smith og institusjonell etnografi.

3 Deler av den følgende presentasjonen og diskusjonen er tidligere utgitt i Aasland (2017).

hele skolegangen og begynte å studere i Göttingen, etter hvert under en av 1900-tallets mest toneangivende filosofer, Edmund Husserl. Hun ble tatt opp som doktorgradsstudent med Husserl som veileder. Da første verdenskrig brøt ut, avbrøt hun studiene og meldte seg som frivillig i Røde Kors, hvor hun pleiet soldater med epidemiske sykdommer. I 1916 ble Husserl tilbudt et professorat i Freiburg, og han ba Edith Stein om å bli hans assistent, noe hun takket ja til. I Freiburg fullførte hun sin doktoravhandling *Zum Problem der Einfühlung in seiner historischen Entwicklung und in phänomenologischer Betrachtung* (Stein, 1989, s. 11; Posselt, 2005).

I avhandlingen viste hun at hun behersket til fulle Husserls fenomenologiske metode, som han hadde utviklet over lengre tid til et ganske komplekst system av begreper, definisjoner og metodiske grep. Begynnelsen på tittelen på avhandlingen hennes kan oversettes med «Om den emosjonelle innlevelsens problem». Hun så nemlig på den erfarte, emosjonelle innlevelsen som et problem i Husserls begrepsverden, fordi den ikke passet inn i noen av de eksisterende kategoriene. Hun kom til at den måtte danne en kategori for seg selv. Det som skapte det største problemet i beskrivelsen av den emosjonelle innlevelsen i en fenomenologisk forståelsesramme, var at det må være en sammenheng mellom en kroppslig og en mental sansing, som til da var nytt i Husserls metode.⁴ Her foregrep hun senere fenomenologiske bidrag, som den franske filosofen Maurice Merleau-Pontys påpekning av kroppens betydning i menneskenes liv og forståelse av verden, og ikke minst Husserls eget, men senere begrep om *livsverden*.⁵

I avhandlingen viste hun en innsikt som hadde mye til felles med den samtidige Sigmund Freud, men tydeligvis helt uavhengig av ham. Hun så viktigheten av at tidligere erfaringer kan ha betydning for menneskenes opplevelse av verden, selv om de tilsynelatende fortrenses av nyere erfaringer. Hun betegnet disse erfaringene som en «ikke-aktuell modus», noe Freud omtrent på samme tid kalte det ubevisste. På den måten gikk Edith Stein ut over Husserls begrepsapparat i retning av Freuds (Stein, 1989, xxiii).

4 Kilden her er den engelske oversettelsen av avhandlingen (Stein, 1989), hvor oversetteren, Waltraut Stein, som for øvrig er Edith Steins grandniese, også har skrevet en informativ innledning for lesere som, i likhet med undertegnede, ikke er hundre prosent fortrolige med Husserls begrepsapparat.

5 Føllesdal, Dagfinn Kåre: *Edith Stein* i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 13. mai 2022 fra https://snl.no/Edith_Stein

Det å være kvinne gjorde det umulig for Edith Stein og få en fast stilling i det filosofiske akademiske miljøet. Selv ga hun uttrykk for at hun ikke fant i filosofien de sannheter og den meningen som hun stadig søkte etter, og at hun fant den fagfilosofiske litteraturen for begrenset og isolert fra det virkelige livet. Hun forlot universitetet og begynte som lærer på en katolsk pikeskole. Hun underviste også i lærerutdanningen, samtidig som hun var en aktiv forfatter og oversetter av gamle filosofiske og teologiske tekster. Hun besøkte også sin tidligere lærer Husserl, og dedikerte en artikkel til ham til hans 70-årsdag i 1929 med tittelen «Husserls fenomenologi og filosofien til St. Thomas Aquinas». I flere av sine brev fra denne tiden ga hun uttrykk for en tilfredshet over at hun nå levde mye mer «her og nå», i en hverdagsvirkelighet, i motsetning til sitt tidligere liv på universitetet (Posselt, 2005).

Etter at nazistene var kommet til makten, ble hun fratatt sin lærerstilling, og hun søkte tilflukt i et kloster. I 1942 ble hun arrestert og deportert til Auschwitz. Hun ble drept i gasskammer, sannsynligvis samme dag som hun ankom (Posselt, 2005, xvii).

Edith Stein er blitt stående i historien som en kvinne som overskred den filosofiske diskursen mellom menn, ved på en enkel måte, og som var gjenkjennbar for mange, å påpeke dens distanse fra det virkelige livet og menneskenes deltakelse i det, blant annet ved ikke å se det intellektuelle og det emosjonelle i sammenheng. Hun ville ut av et rom som ble for trangt for henne, og da hun kom ut av det, opplevde hun det som en stor befrielse (Posselt, 2005, s. 73).

Husserls erkjennelse

I hvor stor grad Edith Stein etter hvert også påvirket sin lærer, Edmund Husserl, vet vi ikke, men vi vet at helt mot slutten av sitt liv (han døde i 1938), da verden sto på randen av en ny krig, ble Husserl bekymret for vitenskapenes tilstand i Europa, også for den måten hans egen fenomenologi ble videreført på. Dette gir han uttrykk for i boken med en tittel som på norsk ville være *Krisen i europeiske vitenskaper og transcendentale fenomenologi* (Husserl, 1970).

Husserl beskriver her hvordan vitenskapene, slik han så dem på den tiden, var blitt selvpoptatte og hadde mistet den samlede funksjonen som

meningsskapende for menneskene, en funksjon de hadde hatt helt fra antikken og fram til og med opplysningstiden. Han mente at vitenskapene hadde mistet kontakten med den virkeligheten som de forsket på, og som menneskene levde i, og i stedet bare var opptatt av sine egne teorier og den menneskelige rasjonalitetens fortrefelighet. Han mente at vitenskapene i de siste årene hadde utviklet seg til å bli en intellektuell lek, i beste fall et sett av fragmenterte forklaringer på de enkelte vitenskapenes observasjoner, men uten kontakt med vanlige menneskers erfaringer. I en forelesning i Wien i 1935, som ble en opptakt til boken, sier han:

Er ikke denne [vitenskapenes selvforståelse] ganske upassende for vår tid; et forsøk på å redde rasjonalismens ære, i «opplysningens» tjeneste, en intellektualisme som mister seg selv i teorier som er blitt fremmede for verden, med derav følgende ulykksalige konsekvenser som en overflatisk trang til «lærdhet» og et intellektualistisk snobberi? Betyr ikke dette at vi igjen blir forledet inn i den skjebnesvangre misforståelsen at vitenskap gjør menneskene kloke, at det er vitenskapens oppgave å skape en ekte og tilfreds menneskehet som er herre over sin egen skjebne? Hvem vil fortsatt, i dag, ta slike forestillinger på alvor? (Husserl, 1970, s. 289–290, min oversettelse).

Med andre ord, vitenskapsmennene (for det var jo nesten utelukkende menn) har mistet kontakten med verden omkring seg og ser på seg selv som rasjonalismens presteskap, som verdens frelsere, en oppfatning de for øvrig er ganske alene om.

Virkeligheten, derimot, er noe som eksisterer forut for alle teorier, den er en «førteoretisk» virkelighet, som er noe annet enn det som vitenskapene beskriver i sine teorier. Denne *egentlige* virkeligheten kalte Husserl for *livsverden*. Det er i livsverden vi som mennesker lever og gjør våre erfaringer, som vi så tar med oss inn i den begreps- og systemverden som vi konstruerer med vår tenkning, både i vitenskapene og i dagliglivet.

... den verden som omgir oss til daglig, er forhåndsantatt å eksistere – den verden som vi alle (også jeg som nå filosoferer) er oss bevisste at vi eksisterer i. Her finnes også vitenskapene, som kulturelle fakta i den samme verden, med sine forskere og teorier. I denne verden er vi objekter blant andre

objekter, med «verden» da i betydningen livsverden, det vil si som værende her og der, med en ren og umiddelbar erfaring, før noe er etablert vitenskapelig, enten det er i fysiologi, psykologi eller sosiologi. På den annen side er vi subjekter overfor denne verden, nemlig som jeg-subjekter som erfarer den, tenker på den, vurderer den og forholder oss til den med våre formål; ... (Husserl, 1970, s. 104–105, min oversettelse).

Husserl mente at vitenskapene hadde glemt den førteoretiske livsverden som er selve kilden til kunnskap, og at deres forvaltere, vitenskapsmennene, bare beveget seg i sin egne, lukkede og subjektive rasjonelle tanker.

Denne erkjennelsen, som delvis var en selverkjennelse i ettertid, kan gi oss et bilde av hva slags rom det var Edith Stein ville ut av flere år tidligere. Det er dette rommet jeg vil kalle et *monorasjonelt* rom, og som befinner seg i en livsverden som jeg, som en kontrast, vil kalle *multirasjonell*.

Det monorasjonelle rommet i en multirasjonell verden

I en monorasjonell tilnærming antas verden i utgangspunktet å være forståelig. Det henger sannsynligvis sammen med en forestilling – og en forventning – om å ha kontroll. Verden kan forstås med bruk av ord, eller mer presist et endelig antall enkeltstående kategorier og begreper som, ideelt sett, settes sammen til en logisk konsistent beskrivelse av virkeligheten i betydningen å være fri for indre motsetninger. Denne beskrivelsen er vanligvis basert på vitenskapelig frambragt kunnskap, men den kan alternativt ta form av religiøse eller andre ideologiske (eventuelt konspiratoriske) tankekonstruksjoner. Fra dette ene og konsistente byggverket av ord og begreper utledes svar på de oppgavene og spørsmålene som til enhver tid dukker opp. I prinsippet kan alle oppgaver og utfordringer løses både innenfor og ved hjelp av den samme virkelighetsforståelsen. Sanseintrykk og erfaringer som ikke passer inn i det konsistente virkelighetsbildet, plasseres i et ytre rom for det irrasjonelle og avvises som irrelevant. Metaforisk kan vi tenke oss at det i en stor og motsetningsfylt verden finnes et avskjermet rom hvor de som er gitt muligheten til det, kan søke tilflukt og rendyrke en monorasjonell tilnærming til verden.

Utenfor dette monorasjonelle rommet ligger altså den verden hvor vi lever våre daglige liv. Her har vi alle, fra fødselen av og gjennom de første barneårene, lært oss det jeg kaller en multirasjonell tilnærming til verden. I denne tilnærmingen er verden i utgangspunktet større og mer kompleks enn det noen mulig forståelsesmodell eller beskrivelse kan romme. Det enkelte subjekt kopler seg på verden gjennom relasjoner til andre mennesker og gjennom det Edith Stein kalte en emosjonell innlevelse. Disse relasjonene er i utgangspunktet grunnleggende etiske, i den forstand at ethvert menneske er prisgitt andre menneskers godhet og imøtekommenhet, uavhengig av både egne og andres intellektuelle evner og ferdigheter. Individet tar seg fram ved hjelp av et dagligspråk som er situasjonsbetings, hvor det som sies i én situasjon, godt kan være uforenlig med det som er sagt i en annen. Kommunikasjon oppstår i utgangspunktet i en fysisk nærhet med andre, men kan etter hvert delvis videreføres i ulike former på avstand.

Etter hvert dukker det opp konkrete og avgrensede oppgaver som må løses. Da etableres en logisk konsistent forståelse av problemet, og det utvikles en rasjonell løsning på den foreliggende oppgaven. I neste omgang dukker det opp en ny, avgrenset oppgave, som igjen får sin logiske forståelsesmodell med derav følgende løsning. Men hver oppgave og hver situasjon har sin særegne logikk og rasjonalitet. Det er derfor jeg vil kalle denne måten å forholde seg til verden på for en multirasjonell tilnærming.

Forskning på hjernens tidlige utvikling (bl.a. Schore, 1994) tyder på at alle mennesker fra fødselen og i tidlig barndom, uansett kjønn, har en multirasjonell tilnærming til verden. Så, etter hvert, og spesielt hvis man tilhører de privilegerte, kan man søke tilflukt i det monorasjonelle rommet, hvor man ikke blir for mye forstyrret av livets realiteter, slik som fødsler og omsorg for andre enn seg selv, gjerne godt hjulpet av eksisterende sosiale kjønnsroller. Dette kan gjøre det monorasjonelle rommet til et godt sted å være for dem som har muligheten til det.

Å høre til blant de privilegerte gjør det altså lettere å holde på og å renndyrke en monorasjonell tilnærming. Det betyr også at når privilegier forsvinner, kan en slik tilnærming, ute i det åpne, multirasjonelle samfunnet, fungere dårligere. Kanskje er det noe av dette vi ser hos menn som opplever å ha mistet de privilegiene som tradisjonelt fulgte med det å være mann? Det er på tide å si noe om kjønnsdimensjonen.

Kjønnsdimensjonen

Vi kan selvsagt ikke, selv ikke etter det som er skrevet ovenfor, generalisere og si at det monorasjonelle rommet er mennenes tilfluktsrom, mens kvinnene befinner seg ute i den multirasjonelle verden. Likevel, og som allerede antydnet, *kan* vi si at det er en kjønnsdimensjon i dette landskapet: På et makronivå kan vi si at menn får en større anledning enn kvinner til å skjerme seg fra en mangfoldig og delvis uforståelig livsverden, for å kunne gå inn i et konstruert og forståelig monorasjonelt rom og bli værende der, i hvert fall for en stund.

Når dette skrives har Russlands politiske og militære ledelse – som utelukkende består av eldre, privilegerte menn – beordret sine soldater og offiserer til å utføre et brutalt og hensynsløst overgrep mot den ukrainske befolkningen. På bakgrunn av det som er sagt ovenfor, er det mulig å se dette angrepet som en ekstrem konsekvens av en ekstrem monorasjonell tilnærming. I sammenheng med dette er det også relevant å utdype det som ble vist til ovenfor om forskningen på hjernens tidlige utvikling. Denne forskningen har vist at det er en forskjell i utviklingen og funksjonsfordelingen mellom den høyre og den venstre hjernehalvdelen (med det viktige forbehold at virkeligheten alltid er mer kompleks enn teorien): Den høyre hjernehalvdel vokser og utvikles mest i det første leveåret, og her lærer spedbarnet en umiddelbar kontekstforståelse og en emosjonell og fysisk kommunikasjon. Den venstre hjernehalvdel vokser og utvikles særlig i andre leveår og den gjør barnet i stand til å lære abstrakte språk og distanserte tankemodeller (Schore, 1994; McGilchrist, 2012).

Det kan være grunn til å spørre om det gjennom en gjensidig forsterkning mellom biologi og kultur er slik at gutter og menn generelt – og spesielt i tider og kulturer med en sterkt kjønnsdelt oppvekst og oppdragelse – er trent opp i å videreutvikle og spesialisere sin venstre hjernehalvdel på bekostning av sine muligheter til å videreutvikle og bruke den høyre.

Å bli professor

For å bli professor har en monorasjonell tilnærming fram til vår tid stått sterkest. Det gjelder å mestre avgrensningens kunst og å ha muligheten til å skjerme seg fra alt annet enn det til enhver tid aktuelle prosjektet. Med

andre ord å kunne søke tilflukt i det monorasjonelle rommet og kunne være der over tid. En monorasjonell tilnærming legger som nevnt til grunn én, begrepsbasert, forståelse av verden. Det er et endelig antall ord og begreper som brukes til å bygge forklaringer, som skal være konsistente og fri for indre motsetninger.

Den tradisjonelle veien til en professortittel, og særlig hvis vi går en generasjon tilbake i tid (og mer), er enda mer rendyrket enn for eksempel et doktorgradsarbeid, som på sin side kan utføres med en multirasjonell tilnærming: Doktorgradsstudenter er gjerne i en fase i livet hvor de må forholde seg til andre sider ved det å være menneske, og det er under disse livsbe- tingelsene de må greie å gi plass til sitt doktorgradsarbeid og dens form for rasjonalitet på en best mulig måte. For å bli professor, derimot, og da sær- lig i tidligere tider, har man riktignok måttet ha kunnskap i en større bredde enn ved å ta en doktorgrad, men det er tross alt snakk om et ganske lite antall avgrensede områder. Hovedspesialiteten har vært en stor del av identiteten. Utenfor prosjektenes konsistente begrepsverden har, i de rendyrkede tilfel- lene, livet for øvrig ligget, som et til dels forstyrrende og uoversiktlig spekter av følelser, stemninger og delvis begrepsløse erfaringer som det har vært vik- tig og nødvendig å skjerme seg fra. Det har man for eksempel kunnet gjøre ved å innta en tilskuerposisjon (det vil si til livet for øvrig).

Alternativet

Alternativet til å gå inn i, eller å bli værende i, det monorasjonelle rommet er altså enten ikke å gå inn i det eller å gå tilbake til den multirasjonelle verden utenfor. Her finner som nevnt subjektet seg selv i utgangspunktet i en verden som i første omgang er uten de eksakte kategoriene, hvor en kopler seg på først gjennom en tidlig lært umiddelbar kontekstforståelse og en emosjonell innlevelse og kommunikasjon, og som derfra tilbyr et muntlig dagligspråk som ikke oppfyller de strengeste krav til konsistens. For å løse enkeltstående, konkrete oppgaver mobiliseres evnen til å tenke logisk og strukturert og å hente inn (og eventuelt utvikle ny) vitenskapelig basert kunnskap. Men dette er avgrensede enkelttilfeller, for å løse veldefinerte oppgaver. Teori- og idéverdenen utgjør ingen sammenhengende helhet. Det er det i stedet den delvis uforståelige virkeligheten som gjør.

Professorer og forskningsledere sitter på en stor definisjonsmakt i samfunnet, nasjonalt og internasjonalt. Vårt samfunn og vår klode står i dag overfor noen store utfordringer, for ikke å si trusler, på globalt nivå, som vil kreve en evne til å ta inn over seg, både intellektuelt og emosjonelt, den store helheten, før de ulike problemene kan identifiseres og avgrenses, gjennom konsistente teorier og modeller og innhenting og analyser av data. Dette er fordi disse utfordringene, slik som klimaendringer, miljø- og naturforringelser, migrasjon, pandemier, sult og fattigdom, krig og konflikt, henger sammen med hverandre i det virkelige livet, samtidig som de, i fraværet av en totalmodell, krever ulike former for rasjonalitet for å håndteres. Dette krever en evne til å kunne gå fra det å stå i en delvis uforklarlig, men felles erfart virkelighet til å finne ulike logisk forståelige teorier og tankemodeller. En må kunne bevege seg mest mulig ubesværet mellom, på den ene siden, det uoverskuelige og uforståelige, med et felles dagligspråk, og, på den andre, de endelige og forståelige tankemodellene, med sine eksakte og entydige og mer spesialiserte språk. Det vil ikke være tilstrekkelig å starte i det siste og bare kunne beherske det.

Konklusjon

Vår måte å forstå verden på begynner med umiddelbar emosjonell innlevelse, slik vi har sett både Edith Stein og nyere hjerneforskning har lært oss. Fra denne innlevelsen går vi videre til enkeltstående konsistente og relevante språkspill, helst med en viss distanse til det empiriske feltet, og deretter videre til en folkelig formidling av det vi har kommet fram til, og som helst kan trekke linjen tilbake til de fellesmenneskelige erfaringene som det hele begynte med. Langs denne verdikjeden kan mennesker med ulike forutsetninger og kompetanse bidra på enkelte av leddene. Blant annet den avgrensede oppgaven som består i å beherske det stykket på midten av verdikjeden som handler om å mestre de avgrensede, logiske og språklig konsistente tankerekkenene.

Dette er et argument for at det, for å sikre et nødvendig helhetsperspektiv i utgangspunktet, bør være en overvekt av personer med en multirasjonell tilnærming i de overordnede stillingene i forskningen, mens de som har hatt muligheten til og som har lært seg en monorasjonell tilnærming, vil kunne

utfolde seg og nyttiggjøres best i de stillingene som utfører mer avgrensede oppgaver. Dette innebærer i så fall å tilrettelegge utlysnings- og ansettelsesprosessene for de ledende stillingene slik at de på ulike måter kan åpne for det som ovenfor er beskrevet som en multirasjonell tilnærming, og som kan skape interesse og gjenkjennelse hos flest mulig. Med andre ord å motvirke aktivt den selvforsterkende effekten som går ut på at de som fra før tilhører de privilegerte – uansett kjønn, men hvor det av tidligere nevnte grunner er en overvekt av menn – også blir gitt de ledende stillingene.

Det motsatte, det vil si å la de allerede privilegerte, med sin overveiende monorasjonelle tilnærming, fordele de ledende stillingene seg imellom, som en direkte følge av deres privilegerte status, ikke bare i forskningen, men også i organisasjoner og nasjoner, kan lett føre galt av sted.

Referanser

- Harding, S. (2004). Rethinking standpoint epistemology: What is strong objectivity? I S. Harding (Red.), *The feminist standpoint theory reader* (s. 1–15). Routledge.
- Husserl, E. (1970). *The crisis of european sciences and transcendental phenomenology*. Northwestern University Press.
- McGilchrist, I. (2012). *The master and his emissary. The divided brain and the making of the western World*. Yale University Press.
- Posselt, T.R. (2005). *Edith Stein. The life of a philosopher and carmelite*. ICS Publications.
- Schore, A.N. (1994). *Affect Regulation and the origin of the self: The neurobiology of emotional development*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Smith, D.E. (2005). *Institutional ethnography: A sociology for people*. AltaMira Press.
- Stein, E. (1989). *On the problem of empathy*. ICS Publications.
- Tolstoj, L. (1974). *Anna Karenina*. Oversatt av Erik Egeberg. Gyldendal.
- Aasland, D.G. (2017). *Fra mål til mening: Ord og virkelighet i profesjonell hjelp*. Gyldendal Akademisk.